

VRHOVNO SODIŠČE
REPUBLIKE SLOVENIJE

Sodno tajništvo Sodišča Evropske unije

Rue du Fort Niedergrünwald
L-2925 Luxembourg

PREDLOG
ZA PREDHODNO ODLOČANJE

Pred Vrhovnim sodiščem Republike Slovenije poteka delovni spor, v katerem tožeča stranka: **D. J.**, ki jo zastopa Odvetniška pisarna Šafar in partnerji, d. o. o., Ljubljana, zoper toženo stranko: **RADIOTELEVIZIJA SLOVENIJA**, Javni zavod, Kolodvorska ulica 2, Ljubljana, ki jo zastopa Odvetniška družba Čeferin in partnerji, o. p., d. o. o., Grosuplje,

zahteva plačilo razlike v plači v znesku **53.985,02 EUR**.

Vrhovno sodišče Republike Slovenije je v senatu, ki so ga sestavljali vrhovni sodnice in sodnika mag. Marijan Debelak kot predsednik ter Marjana Lubinič, Karmen Iglič Stroligo, Samo Puppis in mag. Irena Žagar kot člani,

s sklepom VIII Ips 147/2018 z dne 2. 4. 2019 prekinilo postopek in sklenilo, da Sodišču Evropske unije postavi vprašanje s predlogom za predhodno odločanje.

Vpisano v vpisnik Sodišča Pod opravilno številko	111 4044
Luksemburg, dne	3. 05. 2019
Faks. / el. pošta:	Sodni tajnik, po odredbi
Prejeto dne: 02. 05. 19	Matja Longar Administrator

CURIA GREFFE Luxembourg
Entrée 02. 05. 2019

I. Dejansko in pravno stanje

1. Tožnik je bil zaposlen na delovnem mestu oddajničar specialist. Delo je od 1. 8. 2008 do 31. 1. 2015 opravljalo na Oddajnih centrih (v nadaljevanju: OC), in sicer do vključno junija 2013 na OC Pohorje, od julija 2013 pa na OC Krvavec. Narava dela, oddaljenost OC od kraja bivanja (tožnik ima stalno bivališče v Veliki Nedelji) in občasna težja dostopnost do OC (višinski točki na vrhu Pohorja in vrhu Krvavca), na kateri se je le to opravljalo, sta pogojevala bivanje v bližini lokacije. Toženka je bivanje uredila v objektu na OC (s kuhinjo, dnevnim prostorom, prostorom za počitek, kopalnico). Na OC sta istočasno delala dva delavca - tehnika, ki sta se v turnusih oziroma izmenah menjala. Po opravljeni delovni obveznosti sta lahko počivala v dnevnih prostorih ali pa se rekreirala v okolici. S svojim prostim časom sta lahko razpolagala v okviru možnosti, ki jih nudi posamezna lokacija.
2. Ugotovitve sodišč nižjih stopenj o razporeditvi delovnega časa in režima opravljanja dela so sicer skope, vendar pa iz njih dovolj jasno izhaja, da sta delavca delo opravljala v izmenah, eden od 6.00 ure do 18.00 ure, drugi od 12.00 ure do 24.00 ure. Gre za dejanske ugotovitve, ki jih v revizijskem postopku ni mogoče več izpodbijati. Delavca sta se dogovorila, kdo od njiju bo delal prvo, kdo drugo izmeno. Ker je bil tožnik ljubitelj filmov in nadaljevank, je večinoma delal v izmeni od 12.00 ure do 24.00 ure. Delo v tako določenem času je bilo „redno delo“ in je terjalo prisotnost na delovnem mestu, obsegalo je v povprečju dve do tri ure dejanskega dela (obhodi OC, kontrole, meritve, odčitki, manjše servisiranje, menjava filtrov itd.), preostali čas pa je obsegalo sedenje pred ekranom, opazovanje dogajanja na ekranu, čakanje na morebitni alarm in posredovanje, kadar je bilo to potrebno. Tudi gledanje televizije je omogočalo kontrolo signala; zato sta se med opravljanjem dela delavca lahko zadrževala tudi v dnevni sobi in gledala televizijo.
3. Toženka je tožniku za 12 ur rednega dela obračunala plačo (za dejansko prisotnost na delovnem mestu). Čas od 0.00 ure do 6.00 ure zjutraj je štela za čas počitka, za katerega mu ni obračunala in plačala ničesar, preostalih 6 ur izven izmen (npr. od 6.00 ure do 12.00 ure ali od 18.00 ure do 24.00 ure) pa je štela za stalno pripravljeno. V tem času je delo opravljalo en delavec (kot redno delo v svoji izmeni), drugi pa je bil prost. Od OC se je lahko oddaljil, se sprehajal s psom, šel na katero od okoliških koč ali

kamorkoli drugam, brez omejitev. Moral pa je bili dosegljiv na klic in se, če je bilo to potrebno, odzvati in vrniti na delo v roku ene ure. Posamezna konkretna opravila je bilo mogoče sicer časovno prilagoditi – le nujna opravila je bilo treba izvesti takoj, ostala pa so se lahko odložila tudi na naslednji dan. Za ta čas pripravljenosti je toženka tožniku obračunala in plačala dodatek (nadomestilo) v višini 20 % od osnovne plače; če pa je bila v tem času na klic potrebna dejanska intervencija (prihod na delovno mesto), je porabljeni čas obračunala in plačala kot redno delo. Vse dejansko opravljene ure je v referenčnem obdobju šestih mesecev izravnala, tako da presežka ur rednega dela po koncu referenčnega obdobja ni bilo.

4. Toženka je tožniku obračunavala plačo in dodatke v skladu z internim Pravilnikom o delovnem času, ki v 16. členu določa, da stalna pripravljenost na delo pomeni dosegljivost delavca zunaj njegovega delovnega časa po telefonu ali s pomočjo drugih sredstev, z namenom, da je v primeru potrebe zagotovljena možnost prihoda na delovno mesto. Nasprotovala je temu, da bi se ta čas štel za dežurstvo. Dežurstvo po 8. členu citiranega Pravilnika pomeni obdobje, med katerim delavec ne more prosto razpolagati s svojim časom in mora biti na razpolago na svojem delovnem mestu, ki ga določi vodja skupine, da lahko prične s svojim običajnim delom in/ali določenimi dejavnostmi in nalogami, povezanimi z delom.

II. Potek postopka in trditve strank

5. Tožnik je vložil tožbo za plačilo razlike v plači iz več naslovov. Predmet odločanja Vrhovnega sodišča v revizijskem postopku je zahtevek za plačilo ur, ko mu je bila odrejena stalna pripravljenost (6 ur), in sicer v višini, ki je predpisana za delo preko polnega delovnega časa (nadure v bruto znesku 53.985,02 EUR). Tožnik je trdil, da bi morala toženka tudi čas stalne pripravljenosti, ko je bil načeloma prost, šteti v delovni čas oziroma ga šteti za dejansko opravljanje dela, ne glede na to, ali je v tem času opravil kakšno konkretno delo ali ne. Zahtevek je utemeljeval z dejstvom, da je bival na lokaciji, kjer je opravljal delo in da bi se moralo zaradi tega šteti, da je prisoten na delovnem mestu ves čas, dejansko 24 ur na dan. Vsa prizadevanja sindikata radiodifuzije za ureditev položaja delavcev na oddajnikih v kolektivni pogodbi niso bila upoštevana. Toženka je sprejela Pravilnik o delovnem času (v letu 2011), v katerem je stalno pripravljenost opredelila kot čas, ki se ne všteva v delovni čas. Vendar pa je bila narava

dela in bivanja na oddajnikih taka, da s svojim časom ni mogel prosto razpolagati, niti v času, ko je bil prost, ker se je moral v času stalne pripravljenosti, kadar je bilo to potrebno, odzvati na klic ter v eni uri priti na delovno mesto. Glede na to, da na lokacijah OC ni bilo veliko možnosti za prostočasne aktivnosti, je bil večinoma ves čas v prostorih OC. Meni, da bi bilo treba ta čas opredeliti kot dežurstvo, torej kot dejansko opravljanje dela in ga, ker je presegal polni delovni čas, plačati kot delo preko polnega delovnega časa (nadure), četudi toženka dežurstva, torej fizične prisotnosti na delovnem mestu v času teh šestih ur, formalno ni odredila in zahtevala.

6. Toženka je zahtevku nasprotovala. Navajala je, da tožnik po dvanajstih urah delovne obveznosti ni bil dežuren, ker je bil prost oziroma napoten na stalno pripravljenost, ki se ne šteje v delovni čas. Obračunala in izplačala mu je dodatek za stalno pripravljenost (in poleg tega tudi dodatek za neenakomerno razporejen delovni čas), vse v skladu z internim Pravilnikom o delovnem času.
7. Sodišče prve stopnje je zahtevek za plačilo nadur zavrnilo (III. točka izreka sodbe sodišča prve stopnje). Presodilo je, da ur stalne pripravljenosti, glede na naravo tožnikovih obveznosti v tem času, ni mogoče šteti za dežurstvo. Tožniku so bile dejansko opravljene ure plačane kot redno delo in v okviru prerazporeditve delovnega časa izravnane v šestmesečnem referenčnem obdobju. Ostali čas, ko je bil tožnik le v pripravljenosti in je čakal na morebiten klic, pa se ne šteje za efektivno delo (dejansko opravljanje nalog), ki bi ga bilo treba šteti in plačati kot dežurstvo oziroma zato, ker presega polni delovni čas, kot nadurno delo. V tem času od tožnika ni zahtevala fizične navzočnosti na delovnem mestu. Ta čas se zato šteje za pripravljenost, za katero je tožnik dobil ustrezno plačilo (20 % od osnovne plače) in ne za delovni čas. Toženka dežurstva ni odredila, niti ni zahtevala, da se v času pripravljenosti zadržuje na delovnem mestu. Če se je tožnik na delovnem mestu ali v prostorih OC zadrževal po lastni volji, to ne more biti podlaga za ugoditev zahtevku.
8. Sodišče druge stopnje je tožnikovo pritožbo v tem delu zavrnilo (II. točka izreka sodbe sodišča druge stopnje). Presodilo je, da tožnik v času, za katerega uveljavlja plačilo za delo preko polnega delovnega časa, ker naj bi dežural, ni imel odrejenega dežurstva, niti toženka od njega ni zahtevala fizične prisotnosti na delovnem mestu, pač pa je zahtevala le, da se v roku ene ure vrne na delovno mesto, če bi bilo to potrebno. Tožnikovo bivanje

na OC po 12 urah opravljenega rednega dela se ne šteje za dežurstvo, četudi se po tem času ni vračal domov, v „dolino“. Obveznost, ki jo je imel v tem času, ustreza definiciji stalne pripravljenosti na delo po 16. členu Pravilnika o delovnem času toženke. Efektivno (redno) delo je trajalo 12 ur, kar je toženka priznavala kot redno delo in mu ga tako tudi plačala. Kot redno delo je priznala in plačala tudi ure dejanskega dela, ki ga je opravil, če se je moral na poziv zglasiti na delovnem mestu v času pripravljenosti. Te ure je izrabil v okviru izravnave v šestmesečnem referenčnem obdobju. Sodišče druge stopnje je pojasnilo tudi, da v zadevah Sodišča Evropske Unije (v nadaljevanju SEU) C-303/98 (Simap) in C-151/02 (Jaeger) ne gre za popolnoma primerljive situacije.

9. Tožnik je na predložitveno sodišče vložil revizijo, v kateri navaja, da toženka ni jasno določila delovnega časa in trajanja izmen, ampak je delavcema na OC prepustila, da se o njem dogovarjata. Sodišču očita napačno razumevanje pojma efektivnega delovnega časa, saj efektivni delovni čas ni zgolj čas, ko delavec dejansko opravlja storitve, ampak je to tudi ves čas, ko je prisoten na lokaciji, ki jo odredi delodajalec. Toženka mu je z urnikom v resnici odredila večdnevne izmene. Zlorabila je institut stalne pripravljenosti z namenom, da ga finančno prikrajša za plačilo za čas, ko je moral biti na razpolago. V času odreditve „večdnevne izmene“ ni mogel razpolagati s svojim časom, saj je bil bodisi na vrhu Pohorja ali na vrhu Krvavca, zato se ne strinja s stališčem, da v tem času ni opravljal dela. Meni, da stalna pripravljenost oziroma stalna prisotnost na lokaciji OC pomeni, da je delo (vsaj) 18 ur na dan dejansko opravljal, stalna prisotnost na OC pa je bila zahtevana zato, ker je bilo treba na oddajnikih izvajati 24-urni servis.

III. Nacionalna zakonodaja

10. Zakon o delovnih razmerjih (ZDR-1, Ur. l. RS št. 21/2013 in naslednji) opredeljuje delovni čas v 142. členu, ki se glasi:

„142. člen:

(1) Delovni čas je efektivni delovni čas in čas odmora po 154. členu¹ tega zakona ter čas upravičenih odsotnosti z dela v skladu z zakonom in kolektivno pogodbo oziroma splošnim aktom.

---

1 154. člen ZDR-1 ureja vprašanje odmora med delovnim časom, ki se všteva v delovni čas.

(2) Efektivni delovni čas je vsak čas, v katerem delavec dela, kar pomeni, da je na razpolago delodajalcu in izpolnjuje svoje delovne obveznosti iz pogodbe o zaposlitvi.

(3) Efektivni delovni čas je osnova za izračun produktivnosti dela.“

11. Kolektivna pogodba za javni sektor (KPJS, Ur. l. RS št. 57/2008 in naslednji)² je v 46. členu določala:

„Javnemu uslužbencu pripada dodatek za čas stalne pripravljenosti v višini 20% urne postavke osnovne plače. Javnemu uslužbencu se čas stalne pripravljenosti ne šteje v delovni čas.“

12. Pravilnik RTV (toženke) o delovnem času z dne 22. 12. 2010 določa:

„6. člen

V enoti ali službi se lahko zaradi dela, ki mora biti opravljeno brez prekinitve oziroma določenega dne ali v določenem roku zaradi varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami ali zaradi izjemnih okoliščin, ki so neodvisne od volje delodajalca in jih ne more preprečiti, uvede dežurstvo ali drugačna oblika pripravljenosti za delo.

8. člen

Čas dežurstva pomeni obdobje, med katerim delavec ne more prosto razpolagati s svojim časom in mora biti na razpolago na svojem delovnem mestu ali na drugem delovnem mestu, ki ga določi vodja skupine, da lahko prične s svojim običajnim delom in/ali določenimi dejavnostmi in nalogami, povezanimi z njegovim delom. Kot čas dežurstva se šteje tudi vožnja na teren kot sopotnik.

9. člen

Celoten čas dežurstva se šteje v delovni čas.

---

² KPJS velja od 11. 6. 2008 in je bila od tedaj z dvanajstimi Aneksi spremenjena in dopolnjena. Z Aneksom KPJS št. 9 (Ur. l. RS št. 21/2017) se je spremenil tudi 46. člen KPJS. Vendar se sprememba ne nanaša na obdobje, ki ga zajema predmetni spor. Celotno sporno obdobje od avgusta 2008 do junija 2013 je veljala v enakem besedilu.

16. člen

Delavcu se lahko določi čas stalne pripravljenosti na delo na podlagi procesa dela in letne razporeditve dela na nivoju OE (organizacijske enote) oz. PPE (programsko produkcijske enote). Stalna pripravljenost pomeni dosegljivost delavca zunaj njegovega delovnega časa po telefonu ali s pomočjo drugih sredstev, z namenom, da je v primeru potrebe zagotovljena možnost prihoda na delovno mesto. Najdaljši sprejemljivi čas prihoda na delovno mesto je ena ura. Stalna pripravljenost mora biti pisno odrejena in v soglasju z delavcem vsaj dva dni vnaprej. Pisna odredba (obrazec 5) za čas stalne pripravljenosti na delu se lahko odredi mesečno, tedensko ali dnevno.

Delavcu se čas stalne pripravljenosti ne šteje v delovni čas.“

IV. Razlogi za postavitev predhodnega vprašanja

13. Predmet tega delovnega spora je plačilo za čas tožnikove stalne pripravljenosti. Predložitveno sodišče se zaveda, da vprašanje plačila ne spada na področje uporabe Direktive 2003/88. Vendar pa ob reševanju tožnikove revizije ugotavlja, da je o utemeljenosti njegovega zahtevka mogoče odločiti šele, ko bo odgovorjeno na postavljena vprašanja. Zaradi specifičnosti obravnavanega primera povsem jasnega odgovora ni mogoče najti v zadevah s podobno problematiko, in sicer v zadevah:
- Simap (C-303/98), kjer je SEU fizično navzočnost in razpoložljivost delavca na delovnem mestu zaradi nudenja strokovnih storitev štelo za opravljanje delavčevih nalog, čeprav se dejansko opravljena aktivnost spreminja glede na okoliščine (dežurstvo zdravstvenega osebja);
  - Jaeger (C-151/02), kjer je SEU odločilo, da se v okoliščinah, ko je bila delavcu odrejena pripravljenost za delo in stalna dosegljivost, ne da bi moral biti prisoten na delovnem mestu, v tem položaju pa je lahko delavec, čeprav je delodajalcu na razpolago, ker mora biti dosegljiv, s svojim časom upravljal z manj omejitvami in se lahko posvečal lastnim interesom, šteje za „delovni čas“ v smislu Direktive le čas dejanskega opravljanja storitev;

- Tyco (C-266/14), kjer je SEU odločilo, da se kot delovni čas šteje tudi čas, ko se delavec vozi na delo, ker se delo opravlja na terenu in je del delovne obveznosti tudi sam prevoz na kraj do stranke, kjer delavec opravi delo;
  - Matzak (C-518/15), kjer je SEU odločilo, da se tudi pripravljenost gasilca z odrejeno stalno pripravljenostjo na domu in obveznostjo, da se v 8 minutah po klicu zgleda na delovno mesto, šteje za delovni čas, glede na to, da je njegovo gibanje in razpolaganje s prostim časom zaradi obveznosti v zvezi s pripravljenostjo omejeno, pri čemer je pomembno dvoje: da mora biti delavec v času pripravljenosti na domu (odrejen kraj) in da je odzivni čas kratek (8 minut).
14. Okoliščine primera, ki ga obravnava predložitveno sodišče, so drugačne od navedenih primerov zaradi specifičnosti dela in lokacije, kjer se je delo opravljalo. Gre za oddajne centre na težje dostopnih lokacijah, zlasti v slabih vremenskih razmerah. OC Pohorje se nahaja na nadmorski višini 1050 m, OC Krvavec pa na nadmorski višini 1740 m, zato delavci v času napotitve na oddajnik tam tudi bivajo. Na teh lokacijah so možnosti za prostočasne aktivnosti omejene. Ena od obeh lokacij je tudi tako oddaljena od tožnikovega stalnega bivališča, da niti teoretična možnost vračanja domov v najugodnejših vremenskih razmerah ne pride v poštev. Predložitveno sodišče meni, da se tožnikov položaj razlikuje od položajev, v katerih so bili delavci v zadevah, ki jih je že obravnavalo SEU. Razliko z zadevo Simap (C-303/98) vidi v tem, da v obravnavanem primeru v času pripravljenosti tožnikova fizična navzočnost in razpoložljivost na delovnem mestu ni bila potrebna in zahtevana, razen v primeru intervencije. Z najbolj podobno zadevo Jaeger (C-151/02) vidi razliko v tem, da je bil tožnik zaradi same lokacije (in ne zato, ker je moral biti dosegljiv) bolj omejen pri upravljanju s svojim časom in pri posvečanju lastnim interesom. Točnega kraja, kjer bi se moral nahajati tožnik, toženka ni določila. Razlog, da je bival na lokaciji, kjer je opravljal delo, ni bil v tem, da je moral biti med pripravljenostjo na razpolago, ampak v geografski značilnosti kraja, kjer se je delo opravljalo. Razliko z zadevo Tyco (C-266/14) vidi v tem, da vožnje k strankam kot dela delovnega procesa ni mogoče enačiti s pripravljenostjo. Razliko z zadevo Matzak (C-518/15) pa vidi v tem, da tožniku ni bilo odrejeno, kje se mora zadrževati, pa tudi odzivni čas je imel bistveno daljši.

15. Vprašanja, ki jih predložitveno sodišče postavlja SEU, so naslednja:

- Ali je treba 2. člen Direktive 2003/88 razlagati tako, da se v okoliščinah obravnavanega primera stalna pripravljenost, med katero mora biti delavec, ki dela na TV oddajniku, v času, ko je sicer prost (ko njegova fizična prisotnost na delovnem mestu ni potrebna), dosegljiv na klic in po potrebi priti na delovno mesto v eni uri, šteje za delovni čas?
- Ali na opredelitev narave stalne pripravljenosti v okoliščinah obravnavanega primera vpliva dejstvo, da delavec biva v nastanitvenem objektu na lokaciji, kjer opravlja delo (TV oddajnik), ker geografska značilnost lokacije onemogoča (ali otežuje) vsakodnevno vračanje domov („v dolino“)?
- Ali je odgovor na prejšnji vprašanji drugačen, če gre za lokacijo, kjer so možnosti za aktivnosti v prostem času zaradi geografske značilnosti kraja omejene oziroma je delavec bolj omejen pri razpolaganju s prostim časom in posvečanju lastnim interesom (kot če bi bival doma)?

Ljubljana, 2. april 2019

Predsednik senata:
mag. Marijan Debeljak

